

Frumvarp til laga

um skil menningarverðmæta til annarra landa.

(Lagt fyrir Alþingi á 139. löggjafarþingi 2010–2011.)

1. gr.

Tilgangur.

Tilgangur laga þessara er að tryggja skil á menningarverðmætum til annarra landa hafi þau verið flutt til Íslands með ólögum hætti.

2. gr.

Skilgreiningar.

Menningarverðmæti í skilningi laga þessara eru:

- gripir sem teljast til þjóðarverðmæta í landinu sem þeir hafa verið fluttir frá, vegna listræns, menningarsögulegs eða fornleifafræðilegs gildis samkvæmt löggjöf eða reglugerðum viðkomandi ríkis, og falla undir einhvern þeirra flokka sem taldir eru í 5. gr.,
- gripir sem falla ekki undir neinn þeirra flokka sem taldir eru í 5. gr. en eru hlutar opinberra minja- eða listasafna, bókasafna eða skjalasafna samkvæmt safnskrá,
- gripir í eigu stofnana trúfélaga.

Til opinberra safna samkvæmt þessari grein teljast söfn í eigu ríkis, sveitarfélaga eða sjálfseignarstofnana sem hafa fengið opinbera viðurkenningu í samræmi við löggjöf viðkomandi lands.

3. gr.

Framkvæmd.

Minjastofnun Íslands annast framkvæmd laga þessara fyrir hönd íslenska ríkisins. Stofnunin leggur mat á verðgildi menningarminja og annast skil á menningarminjum til annarra ríkja. Við mat á verðgildi menningarminja og öðrum þáttum sem snerta minjagildi þeirra skal stofnunin hafa samráð við Þjóðminjasafn Íslands, Listasafn Íslands, Náttúruminjasafn Íslands, Kvikmyndasafn Íslands, Landsbókasafn Íslands – Háskólabókasafn, Stofnun Árna Magnússonar í íslenskum fræðum eða Þjóðskjalasafn Íslands eftir því sem við á. Ef þörf gerist skal og leitað á lits sérfróðra manna er eigi starfa við stofnanir þær er hér um ræðir.

Minjastofnun Íslands tekur við kröfum um skil menningarminja frá hlutaðeigandi stjórnvöldum í öðrum ríkjum.

Minjastofnun Íslands skal hafa náð samstarf og samráð við þau stjórnvöld í öðrum ríkjum er fjalla þar um leyfi til útflutnings menningarminja og um skil þeirra, svo og við fjölþjóðlegar stofnanir er láta sig þau mál varða. Þá skal stofnunin leitast við að upplýsa um vörslustaði

menningarminja sem fluttar hafa verið til landsins með óheimilum hætti. Skulu lögreglu-
yfírvöld aðstoða við þá leit ef þörf gerist.

Tollyfírvöld skulu tafarlaust tilkynna Minjastofnun Íslands um menningarminjar sem
reynt hefur verið að flytja ólöglega til landsins.

4. gr.

Reglur um flutning menningarminja.

Óheimilt er að flytja til Íslands menningarminjar ef flutningurinn brýtur gegn:

- a. reglum sem gilda á Evrópska efnahagssvæðinu um skil á menningarminjum sem fluttar hafa verið ólöglega frá ríki á svæðinu,
- b. löggjöf þess ríkis sem menningarminjar eru fluttar frá.

Ákvæði þessarar greinar taka einnig til þess ef menningarminjar eru fluttar tímabundið til landsins með lögmætum hætti en hefur ekki verið skilað á umsömdum tíma eða öðrum skilyrðum um tímabundinn flutning hefur ekki verið fullnægt.

5. gr.

Þjóðarverðmæti.

Eftirtaldir flokkar menningarminja teljast til þjóðarverðmæta skv. 2. gr. og er skylt að skila berist krafa um það frá öðru ríki skv. 6. gr.:

1. Forngripir, eldri en 100 ára, sem fundist hafa í jörðu, vatni eða sjó við fornleifarannsóknir eða á annan hátt.
2. Hlutar úr listrænum, sögulegum eða trúarlegum minjum er losaðir hafa verið frá þeim og eru eldri en 100 ára.
3. a. Málverk og handgerðar myndir, aðrar en þær sem getið er um í b-lið þessa töluliðar og 4. tölul., úr hvaða efni sem er, ef þær eru eldri en 50 ára og ekki í eigu höfunda þeirra.
b. Vatnslitamyndir, gvassmyndir og pastelmyndir, gerðar í höndum að öllu leyti á hvaða efni sem er, ef þær eru eldri en 50 ára og ekki í eigu höfunda þeirra.
4. Mósaíkverk úr hvaða efni sem er og að öllu leyti handunnin, sem ekki falla undir 1. eða 2. tölul., og teikningar úr hvaða efni sem er séu myndverkin að öllu leyti handunnin, eldri en 50 ára og ekki í eigu höfunda þeirra.
5. Frumeintök af stungum, þrykki, silkiprenti og steinprenti ásamt tilheyrandi plötum og frumgerð veggspjalda, séu verkin eldri en 50 ára og ekki í eigu höfunda þeirra.
6. Frumeintök höggmynda eða myndastyttna og eftirmyndir þeirra, sem eru gerðar með sömu aðferð og frumeintökin, séu verkin eldri en 50 ára og ekki í eigu höfunda þeirra, enda falli þau ekki undir 1. tölul.
7. Ljósmyndir og kvikmyndir og filmur eða glerplötur af þeim, enda séu þær eldri en 50 ára og ekki í eigu höfunda myndanna.
8. Bækur, prentaðar fyrir 1500 (vögguprent), svo og handrit, þar með talin landabréf og raddskrár, stakar eða sem safn, sem eldri eru en 50 ára og ekki í eigu höfunda þeirra.
9. Aðrar bækur, eldri en 100 ára, stakar eða sem safn.
10. Prentuð landabréf, eldri en 200 ára.
11. Skjalasöfn hvers konar og hlutar þeirra, úr hvaða efni sem er, eldri en 50 ára.
12. a. Dýrafræðileg, grasafræðileg, bergfræðileg eða líffræðileg söfn og safneintök.
b. Söfn sem gildi hafa fyrir sagnfræði, steingervingafræði, mannfræði eða myntfræði.

13. Samgöngutæki, eldri en 75 ára.

14. Aðrar menningarminjar, eldri en 50 ára.

Menningarminjar skv. 1. mgr. falla einungis undir þessi lög sé verðgildi þeirra í samræmi við eftirfarandi upptalningu:

- a. menningarminjar er falla undir 1., 2., 8. og 11. tölul. 1. mgr. án tillits til verðgildis þeirra,
- b. menningarminjar er falla undir 4., 5., 7. og 10. tölul. 1. mgr. sé verðgildi þeirra 1.100.000 kr. eða meira,
- c. menningarminjar er falla undir 6., 9., 12., 13. og 14. tölul. 1. mgr. sé verðgildi þeirra 3.800.000 kr. eða meira,
- d. menningarminjar er falla undir a-lið 3. tölul. 1. mgr. sé verðgildi þeirra 11.500.000 kr. eða meira og b-lið 3. tölul. 1. mgr. sé verðgildi þeirra 2.300.000 kr. eða meira.

Upphæðir skv. 2. mgr. miðast við verðlag á þeim tíma er lög þessi öðlast gildi og taka breytingum samkvæmt vísitölu neysluverðs. Við verðgildismat skal miðað við ætlað markaðsverð hlutaðeigandi menningarminja á þeim degi er krafa annars ríkis um skil er borin fram.

6. gr.

Skil á menningarminjum.

Menningarminjum sem hafa verið fluttar ólöglega frá yferráðasvæði aðildarríkis Evrópska efnahagssvæðisins skal skilað í samræmi við reglur sem gilda á Evrópska efnahagssvæðinu um skil á menningarminjum sem fluttar hafa verið ólöglega frá yferráðasvæði aðildarríkis.

Minjastofnun Íslands skal leitast við að finna tiltekna menningarminjar og eiganda eða handhafa þeirra berist krafa um það frá öðru ríki innan Evrópska efnahagssvæðisins. Slíkri kröfu skulu fylgja allar nauðsynlegar upplýsingar sem kunna að auðvelda fund minjanna.

Finnist menningarminjar hér á landi sem Minjastofnun Íslands telur að rökstuddur grunur leiki á að fluttar hafi verið til landsins með ólöglegum hætti skal stofnunin með sannanlegum hætti tilkynna hlutaðeigandi ríkjum innan Evrópska efnahagssvæðisins um fundinn.

Telji valdbær stjórnvöld einhvers ríkja að minjarnar hafi verið fluttar frá yferráðasvæði þess með ólöglegum hætti skal krafa þeirra um skil hafa borist Minjastofnun Íslands innan tveggja mánaða frá því að stofnunin tilkynnti um fundinn. Berist krafa um skil ekki innan þess frests falla skyldur Minjastofnunar Íslands til varðveislu minjanna skv. 5. mgr. niður.

Minjastofnun Íslands skal í samráði við stjórnvöld viðkomandi ríkis gera allar nauðsynlegar ráðstafanir til varðveislu menningarminja sem sótt hefur verið um skil á. Stofnunin skal með viðeigandi ráðstöfunum sjá til þess að ekki sé reynt að hindra skilaferlið.

Ákvæði þessarar greinar er varða skil menningarverðmæta til annarra ríkja gilda einvörðungu um kröfur um skil til hlutaðeigandi stjórnvalda í aðildarríkjum samningsins um Evrópska efnahagssvæðið, sbr. lög nr. 2/1993. Íslensk stjórnvöld skulu þó jafnframt leitast við eftir fongum að aðstoða við réttmæt skil menningarminja til ríkja sem ekki eiga aðild að nefndum samningi, hafi minjarnar verið fluttar þaðan í andstöðu við þarlend lög. Skil á menningarminjum samkvæmt ákvæði þessu hafa farið fram þegar menningarminjar hafa verið afhentar stjórnvöldum þess ríkis sem leggur fram beiðni um skil.

7. gr.

Framkvæmd.

Íslenskum stjórnvöldum er skylt að sjá til þess að menningarminjum sem skilgreindar eru í 2. og 5. gr. og hafa verið fluttar til Íslands með ólögmetum hætti, án tillits til núverandi eignaraðildar eða vörslu á þeim, verði skilað til réttra eigenda eða umsjármanna þeirra erlendis, enda sé skilyrðum í 5. gr. um verðmæti þeirra fullnægt þar sem við á.

Umsókn þar að lútandi skal borin upp formlega af valdbæru stjórnvaldi í hlutaðeigandi ríki og skal henni beint til Minjastofnunar Íslands sem gerir síðan viðeigandi ráðstafanir, eftir atvikum í samvinnu við hlutaðeigandi stjórnvöld hér á landi.

Við verðgildismat menningarminja skv. 5. gr. skal miða við þann dag er íslenskum stjórnvöldum berst krafa um skil á minjum frá valdbærum stjórnvöldum í öðru ríki. Við ákvörðun verðgildis skal haft mið af ætluðu markaðsverði.

8. gr.

Dómskröfur um skil á menningarminjum.

Séu menningarminjar sem fjallað er um í 2. og 4. gr. í eigu eða vörslu manna hérlendis er eigi vilja láta þær af hendi þegar Minjastofnun Íslands krefst þess, skv. 3. og 6. gr., geta hlutaðeigandi stjórnvöld í öðru ríki, sem bera fram lögformlega kröfu um skil menningarminja, krafist þess fyrir dómi hér á landi, hvort heldur sem er í einkamáli eða opinberu dómsmáli, að eigendum eða vörslumönnum minjanna verði gert að láta þær af hendi og að mælt verði fyrir um að þeim skuli skilað með lögmeiltum hætti til þess ríkis er skila krefst. Sé um einkamál að ræða skal það höfðað gegn eiganda minjanna, hvernig sem hann er að minjunum kominn, og jafnframt gegn vörslumanni þeirra sé hann annar en eigandinn. Dómur um skil menningarverðmæta er grundvöllur innsetningargerðar, ef á reynir, en dómi má síðan jafnframt framfylgja með aðstoð sýslumanna, lögreglu og annarra þar til bærra yfirvalda, eftir því sem þörf krefur, fyrir atbeina Minjastofnunar Íslands.

Í kröfu um skil menningarminja sem hér um ræðir og borin er upp fyrir íslenskum stjórnvöldum og dómstóli, ef á reynir, skal minjunum m.a. lýst svo nákvæmlega sem frekast er kostur, svo og menningarlegu gildi þeirra og verðmæti. Þá skal fylgja kröfu skýr yfirlýsing frá hlutaðeigandi stjórnvöldum í því ríki er skila krefst um að munirnir hafi verið fluttir úr því ríki með ólögmetum hætti.

Krafa um skil menningarminja skv. 1. mgr. verður eigi höfð uppi fyrir dómi eftir að eitt ár er liðið frá því að hlutaðeigandi stjórnvöld í því ríki er skila krefst fengu vitneskju um hvar menningarminjarnar eru niður komnar og hver sé núverandi eigandi eða vörslumaður þeirra hér á landi. Kröfu um skil verður ekki heldur komið að fyrir dómi þegar liðin eru meira en 30 ár frá því að minjarnar voru fluttar ólöglega frá því ríki er skila krefst.

Sé um að ræða minjar sem eru hluti af opinberum söfnum í því ríki er skila krefst eða þær heyra til trúarlegra minja þar, er lúta sérstökum verndarráðstöfunum samkvæmt lögum þess ríkis, skal þó kröfufresturinn miðast við 75 ár nema íslenska ríkið hafi skuldbundið sig til þess gagnvart hlutaðeigandi ríki að virða lengri frest.

Það ríki er krafist hefur skila á menningarverðmætum samkvæmt ákvæðum þessarar greinar skal bera kostnað sem stofnað er til við að framkvæma ákvörðun um að menningarminjum skuli skilað, þ.m.t. kostnað við málsmeðferð.

Þeir er komist hafa yfir menningarminjar sem þessi grein tekur til, án þess að flutningur minjanna til Íslands hafi verið sagnæmur af þeirra hálfu eða þeir hafi að öðru leyti öðlast þær með ólögmetum hætti, geta krafist hæfilegra bóta frá því ríki er skila krefst vegna þess að

þeim er gert að skila minjunum. Verður kröfu um bætur af þessum sökum m.a. komið að í dómsmáli, sem höfðað er til skila minjanna, eða þar sem krafa um skil er borin upp með öðrum hætti en jafnframt getur grandlaus eigandi minja, sem skilakrafa beinist að, samið við hlutaðeigandi stjórnvöld í því ríki er skila krefst um bætur af þessum sökum. Minjastofnun Íslands hefur milligöngu um þá samningsgerð eftir því sem þörf gerist. Hafi bótakrafa sem hér um ræðir verið viðurkennd með dómi eða liggi fyrir formlegur samningur um bætur, þar á meðal dómsátt, getur Minjastofnun Íslands gert það að skilyrði fyrir afhendingu minjanna til hlutaðeigandi erlendra stjórnvalda að bætur verði greiddar.

9. gr.

Tímamörk.

Hvað varðar kröfur um skil menningarminja frá hlutaðeigandi stjórnvöldum í aðildarríkjum um að samningi um Evrópska efnahagssvæðið gilda ákvæði laga þessara um skil á minjum sem hafa verið fluttar ólöglega frá þeim ríkjum hingað til lands 1. janúar 1995 og síðar.

10. gr.

Ágreiningur.

Ágreiningi um atriði er lúta að framkvæmd laga þessara má skjóta til mennta- og menningarmálaráðherra.

11. gr.

Skaðabætur.

Hver sá sem verður fyrir fjártjóni vegna framkvæmda á ákvæðum laga þessara á rétt til skaðabóta úr ríkissjóði. Kröfum um skaðabætur skal beint til Minjastofnunar Íslands. Ef samkomulag næst ekki um bætur skulu þær ákveðnar eftir reglum laga um eignarnám.

12. gr.

Niðurfelling gjalda.

Ekki ber að greiða stimpilgjöld eða þinglýsingargjöld af skjölum sem eru gefin út vegna framkvæmda á lögum þessum.

13. gr.

Viðurlög.

Brot gegn ákvæðum 4. gr. varða sektum til ríkissjóðs nema þyngri refsing liggi við broti skv. 177. gr. almennra hegningarlaga, nr. 19/1940.

14. gr.

Reglugerðarheimild.

Ráðherra er heimilt að setja reglugerð þar sem nánar er kveðið á um framkvæmd laga þessara.

15. gr.

Innleiðing.

Lög þessi eru sett til þess að viðhalda í innlendum rétti ákvæðum tilskipunar ráðsins 93/7/EBE frá 15. mars 1993, um skil menningarminja sem hafa verið fluttar ólöglega frá yfirráðasvæði aðildarríkis, sem upphaflega var leidd í lög með lögum nr. 60/1996.

16. gr.
Gildistaka.

Lög þessi öðlast gildi 1. janúar 2012. Um leið falla úr gildi lög um flutning menningarverðmæta úr landi og um skil menningarverðmæta til annarra landa, nr. 105/2001.

Athugasemdir við lagafrumvarp þetta.

Lög nr. 105/2001, um flutning menningarverðmæta úr landi og um skil menningarverðmæta til annarra landa, voru sett til samræmis við tilskipun ráðs Evrópusambandsins 93/7/EBE frá 15. mars 1993 (með áorðnum breytingum), um skil menningarminja sem hafa verið fluttar ólöglega frá yfirráðasvæði aðildarríkis. Íslenska ríkið er aðili að samningnum um Evrópska efnahagssvæðið frá 2. maí 1992 ásamt ýmsum viðbótum, breytingum og bókunum við hann, sbr. lög nr. 2 frá 13. janúar 1993, og því skuldbundið til að leiða þessi ákvæði í lög. Í lögnum eru tilgreindir þeir flokkar menningarminja, sem óheimilt er að flytja úr landi án formlegs leyfis, svo og verðgildismörk þeirra. Sú upptalning er tekin beint úr viðauka við tilskipun 93/7/EBE.

Lögin fjalla einnig um skyldu íslenskra stjórnvalda til að skila menningarverðmætum til annarra landa berist um það krafa. Ekki er tilgreint beinum orðum hvers konar verðmætum er skylt að skila, en ráða má af texta laganna að íslenskum stjórnvöldum sé skylt að skila menningarminjum sem hafa verið fluttar til landsins með ólögum hætti falli þær undir sömu flokka og eru skilgreindir í lögnum hvað varðar útflutningstakmarkanir.

Tilskipun 93/7/EBE (með áorðnum breytingum) er ætlað að vernda þjóðardýrgripi og önnur tiltekin menningarverðmæti gegn ólögum útflutningi og tryggja samræmdar reglur um skilafærli í aðildarríkjum EES-samningsins. Tilskipunin tiltekur ákveðna flokka menningarminja með tiltekin verðgildismörk sem skilaskyldan tekur til. Í tilskipuninni er miðað við mjög hátt verðgildismat menningarminja m.a. til að undirstrika að skilareglur taki einungis til menningarminja, sem hafa einstakt gildi fyrir landið sem þær voru fluttar ólöglega frá og einnig til að koma í veg fyrir sífelldar kröfur ríkja um skil á gripum sem teljast til menningarminja en hafa tiltölulega litla þýðingu fyrir menningarsöguna sem heild.

Lög nr. 105/2001 taka bæði til takmarkana á flutningi íslenskra menningarverðmæta til annarra landa og til skila á menningarverðmætum annarra ríkja sem flutt hafa verið til Íslands með ólögum hætti. Í ljósi reynslunnar verður að telja óheppilegt að þessu tvennu sé blandað saman á þennan hátt.

Reynslan hefur sýnt að lög nr. 105/2001 veita íslenskum menningarverðmætum ekki fullnægjandi vernd gegn óheftum útflutningi. Verðgildismörk menningarminja, sem þar koma fram, eru ekki í neinu samræmi við verðlag menningarminja á íslenskum markaði enda hefur mennta- og menningarmálaráðuneyti borist athugasemd frá safnaráði vegna þessa. Því er talið nauðsynlegt að setja sérstakar reglur sem geta hindrað eftirlitslausan flutning menningarminja úr landinu en þær eru óskyldar efni fyrrgreindrar tilskipunar Evrópusambandsins.

Eðlilegt er að fjallað sé um íslenskar menningarminjar í öðrum lögum en þeim sem fjalla um menningarminjar sem önnur ríki hafa skilgreint sem slíkar, enda um tvö óskyld atriði að ræða.

Af þessum ástæðum var talið rétt að skipta efni laga nr. 105/2001 í tvennt og fella ákvæði um takmörkun á flutningi íslenskra menningarverðmæta til annarra landa inn í sérstakan kafla í lögum um verndun menningarminja – þjóðminjalögum – en hafa áfram sérstök lög um skil á erlendum menningarverðmætum.

Athugasemdir við einstakar greinar frumvarpsins.

Um 1. gr.

Greinin skýrir tilgang laganna sem er að tryggja skil á menningarverðmætum til annarra landa hafi þau verið flutt til Íslands með ólögætum hætti. Greinin byggist á 1. gr. laga nr. 105/2001 en skýrt er tekið fram að lögin taki aðeins til ólögæts innflutnings slíkra verðmæta.

Um 2. gr.

Þessi grein kveður á um hvað teljist vera menningarverðmæti í skilningi laganna og falli því undir skilaskyldu samkvæmt þeim. Það eru þjóðarverðmæti sem falla undir einhvern þeirra flokka sem taldir eru í 5. gr., gripir sem ekki falla undir neinn þessara flokka en eru skráðir hlutar opinberra minja- eða listasafna, þ.m.t. náttúruminjasafna, bókasafna eða skjalasafna og enn fremur gripir í eigu stofnana trúfélaga.

Þessi skilgreining og notkun hugtaksins „þjóðarverðmæti“ er nýmæli og er tekin úr tilskipun 93/7/EBE (með áorðnum breytingum). Hugtakið er skilgreint af hálfu þess lands sem krefst skila á viðkomandi menningarverðmætum, en upptalningin í 5. gr. er tekin úr tilskipuninni og má teljast nokkuð tæmandi.

Íslenska skilgreiningu á þjóðarverðmætum er að finna í 2. gr. frumvarps til laga um menningarminjar, sem lagt er fram samhliða þessu frumvarpi.

Um 3. gr.

Hér kemur fram að Minjastofnun Íslands annist framkvæmd laganna fyrir hönd íslenska ríkisins, leggi mat á verðgildi menningarminja sem annað ríki krefst skila á, taki við kröfum um skil og hafi samstarf við valdbær stjórnvöld í öðrum ríkjum er fjalla þar um leyfi til útflutnings menningarminja. Greinin er efnislega samhljóða meginhluta 7. gr. laga nr. 105/2001 en nýmæli er að á ótvíræðan hátt eru taldar upp þær stofnanir sem Minjastofnun Íslands ber að hafa samráð við eftir því sem við á. Stofnanirnar eru Þjóðminjasafn Íslands, Listasafn Íslands, Náttúruminjasafn Íslands, Kvikmyndasafn Íslands, Landsbókasafn Íslands – Háskólabókasafn, Stofnun Árna Magnússonar í íslenskum fræðum og Þjóðskjalasafn Íslands. Einnig hefur stofnunin heimild til að leita álits sérfróðra aðila utan þessara stofnana.

Loks er ákvæði um að tollyfirvöld skuli tafarlaust tilkynna Minjastofnun Íslands um menningarminjar sem reynt er að flytja ólöglega til landsins.

Um 4. gr.

Í greininni segir að óheimilt sé að flytja til Íslands menningarminjar ef flutningurinn brýtur gegn reglum sem gilda á Evrópska efnahagssvæðinu um skil á menningarverðmætum sem flutt hafa verið ólöglega frá ríki á svæðinu eða löggjöf ríkisins sem minjarnar eru fluttar frá.

Greinin er að mestu samhljóða fyrsta hluta 5. gr. laga nr. 105/2001 en nýmæli er skilgreining á að það teljist einnig ólöglegur innflutningur ef skilmálum tímabundins flutnings hefur ekki verið fullnægt og minjunum sem þannig eru fluttar til landsins hefur ekki verið skilað á umsömdum tíma. Þessi viðbót er í samræmi við skilgreiningar í tilskipun 93/7/EBE.

Um 5. gr.

Hér eru taldir þeir flokkar menningarminja sem teljast til þjóðarverðmæta og skylt er að skila berist um það krafa frá öðru ríki. Upptalningin er nánast samhljóða upptalningu 2. gr. laga nr. 105/2001.

Samkvæmt viðauka við tilskipun 93/7/EBE ber að miða við opinbert gengi ECU 1. janúar 1993 en með tilskipun 2001/38/EB sem tekin hefur verið upp í EES-samninginn er nú skylt að endurreikna þessar fjárhæðir í innlendri mynt, annað hvert ár, miðað við meðalskiptigengi við evru næstliðna 24 mánuði frá og með 31. desember 2001.

Í núgildandi þjóðminjalögum eru verðgildismörkin umreiknuð í íslenskar krónur miðað við opinbert gengi ECU og eru fjárhæðirnar hér hinar sömu og fyrr vegna þessara forsenda.

Um 6. gr.

Greinin kveður á um að menningarminjum, sem fluttar hafa verið með ólöglegum hætti frá öðru ríki innan Evrópska efnahagssvæðisins, skuli skilað í samræmi við EES-reglur. Minjastofnun Íslands ber ábyrgð á að leita að slíkum menningarminjum í landinu og veita öðrum EES-ríkjum upplýsingar um fundinn.

Stofnuninni ber að gera ráðstafanir til varðveislu minjanna þar til skil hafa farið fram.

Í 3. og 4. mgr. kemur fram að finnist menningarminjar hér á landi, sem Minjastofnun Íslands telur að geti hafa verið fluttar ólöglega til landsins, skuli stofnunin með sannanlegum hætti tilkynna hlutaðeigandi ríkjum innan EES um fundinn. Berist engin krafa innan tveggja mánaða frá því að slík tilkynning hefur verið send út frá þar til bærum aðilum í þeim ríkjum um skil á viðkomandi minjum falla skyldur stofnunarinnar vegna ákvæða þessara laga niður.

Í síðustu málsgrein er tekið fram að enda þótt ákvæði greinarinnar um skil gildi einvörðungu um kröfur frá aðildarríkjum EES-samningsins skuli íslensk stjórnvöld einnig leitast við að aðstoða við réttmæt skil menningarminja til annarra ríkja hafi minjarnar verið fluttar frá ríkinu í andstöðu við þarlend lög.

Efni þessarar greinar er að megninu til tekið úr 5. gr. laga nr. 105/2001.

Um 7. gr.

Hér er kveðið á um að íslenskum stjórnvöldum sé skylt að sjá til þess að menningarminjum, sem fluttar hafa verið til landsins með ólöglegum hætti, verði skilað til réttmætra eigenda eða umsjármanna þeirra erlendis og hvernig þau skil skuli fara fram.

Greinin vísar einnig til skyldu íslenskra stjórnvalda um skil á menningarminjum til ríkja utan EES sem fjallað er um í 6. mgr. 6. gr. Minjastofnun Íslands tekur við kröfum valdbærra stjórnvalda erlendis um skil og gerir viðeigandi ráðstafanir.

Greinin er efnislega tekin upp úr 5. gr. laga nr. 105/2001.

Við ákvörðun verðgildis viðkomandi minja skal taka mið af ætluðu markaðsverði þeirra á alþjóðlegum markaði, í því landi sem umræddar minjar hafa verið fluttar ólöglega frá eða hér á landi, eftir því sem við á hverju sinni.

Um 8. gr.

Greinin er efnislega samhljóða 6. gr. laga nr. 105/2001. Hér er fjallað um dómskröfur í skilaferli, hver beri kostnað af málsmeðferð, bótakröfur o.fl. Um greiðslu kostnaðar við málsmeðferð fer samkvæmt lögum um meðferð einkamála. Í greininni er einnig kveðið á um tímamörk fyrir kröfur um skil menningarminja og ákveðið að þeim verði ekki komið að fyrir dómi þegar liðin eru meira en 30 ár frá flutningi menningarminjanna frá landinu sem skila

krefst en 75 ár þegar um hluta opinberra safna eða trúarlegar minjar er að ræða. Eina breytingin frá fyrri lögum felst í að hér fer Minjastofnun Íslands með það hlutverk sem safnaráð hefur í gildandi lögum.

Um 9. gr.

Hér segir að ákvæði þessara laga gildi um menningarminjar sem fluttar hafa verið ólöglega frá öðrum aðildarríkjum EES-samningsins til Íslands eftir 1. janúar 1995. Greinin er efnislega samhljóða 8. gr. laga nr. 105/2001.

Um 10. gr.

Í greininni segir að ágreiningi um atriði er lúta að framkvæmd laganna megi skjóta til mennta- og menningarmálaráðherra og er það í samræmi við ákvæði stjórnsýslulaga, nr. 37/1993. Greinin er efnislega tekin úr 7. gr. laga nr. 105/2001.

Um 11. gr.

Greinin er efnislega samhljóða 9. gr. laga nr. 105/2001 en þó tekið fram að kröfum um skaðabætur skuli beint til Minjastofnunar Íslands.

Um 12. gr.

Greinin er samhljóða 10. gr. laga nr. 105/2001.

Um 13. gr.

Greinin er efnislega samhljóða 11. gr. laga nr. 105/2001 en millivísun er breytt í samræmi við þetta frumvarp.

Um 14. gr.

Greinin þarfnast ekki skýringa.

Um 15. gr.

Tilskipun ráðsins 93/7/EBE frá 15. mars 1993 um skil menningarminja sem hafa verið fluttar ólöglega frá yfirráðasvæði aðildarríkis var upphaflega innleidd í íslensk lög með lögum nr. 60/1996 um breytingar á Þjóðminjalögum, nr. 88/1989, með síðari breytingum. Innleiðingu tilskipunarinnar var viðhaldið í lögum nr. 105/2001 sem falla úr gildi verði frumvarpið að lögum, sbr. 16. gr.

Um 16. gr.

Lagt er til að frumvarpið verði að lögum á sama tíma og frumvarp til laga um menningarminjar og frumvarp til laga um Þjóðminjasafn Íslands, sem lögð eru fram samhliða þessu frumvarpi. Við gildistöku laganna falla úr gildi lög nr. 105/2001.

Fylgiskjal.

*Fjármálaráðuneyti,
fjárlagaskrifstofa:*

Umsögn um frumvarp til laga um skil menningarverðmæta til annarra landa.

Megintilgangur frumvarpsins er að tryggja skil á menningarverðmætum til annarra landa hafi þau verið flutt til Íslands með ólögmætum hætti. Með frumvarpinu er lagt til að færa í sérlög ákvæði um viðkomandi efni sem nú er í lögum nr. 105/2001, um flutning menningarverðmæta úr landi og um skil menningarverðmæta til annarra landa. Gert er ráð fyrir að lög nr. 105/2001 verði felld úr gildi og að sá hluti þeirra sem fjallar um flutning íslenskra menningarverðmæta úr landi verði felldur inn í lög um menningarminjar. Frumvarp að þeim lögum er lagt fram samhliða þessu.

Í ljósi reynslunnar verður að telja óheppilegt að flutningi íslenskra menningarverðmæta til annarra landa og skil á menningarverðmætum annarra ríkja sem flutt hafa verið til Íslands með ólögmætum hætti sé blandað saman í einum lögum. Reynslan hefur sýnt að gildandi lög veita íslenskum menningarverðmætum ekki fullnægjandi vernd gegn óheftum útflutningi. Verðgildismörk menningarminja sem þar koma fram eru ekki í neinu samræmi við verðlag menningarminja á íslenskum markaði. Því er talið nauðsynlegt að setja sérlög sem geta hindrað eftirlitslausan flutning menningarminja úr landinu og þau ákvæði sett í lög um menningarminjar. Gildandi lög og frumvarp þetta taka til tilskipunar 93/7/EBE, með áorðnum breytingum, sem er ætlað að vernda þjóðardýrgrip og önnur tiltekin menningarverðmæti gegn ólögmætum útflutningi og tryggja samræmdar reglur um skilafæri í aðildarlögum EES-samningsins.

Helstu breytingar í frumvarpinu eru að nú eru verkefnin sem safnaráð hefur haft með höndum flutt til nýrrar ríkisstofnunar, Minjastofnunar Íslands, sem lagt er til að verði komið á fót í frumvarpi til laga um menningarminjar. Kostnaður safnaráðs hefur verið greiddur úr safnasjóði og því gæti þurft að millifæra fjárheimildir milli fjárlagaliða vegna þessa. Þá er kveðið á um að lögregluyfirvöld skuli aðstoða við leit á menningarminjum sem fluttar hafa verið ólöglega til landsins. Þetta gæti hugsanlega þýtt viðbótarvinnuálag á viðkomandi stofnanir komi slík mál upp en þó má gera ráð fyrir að slík verkefni verði fátíð og muni rúmast innan fjárheimilda þeirra.

Verði frumvarpið lögfest óbreytt er því talið að það hafi óveruleg áhrif á ríkisútgjöld.